

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

СКОРОБАГАТЬКО М.А. - здобувач ДНДІ МВС України

УДК 342.9

В статті проаналізовані теоретическіе підходи к понятію адміністративно-правових отношений как элемента механизма адміністративно-правового регулювання. Сформульовано определение адміністративно-правових отношений в сфері експертно-криміналістической деятельности органов внутренних дел Украины. Выделены их особенности.

Ключові слова: адміністративно-правові відносини, учасники, результат, засіб, процес.

Експертна служба МВС України займає особливе місце в системі органів внутрішніх справ України, оскільки її діяльність багатогранна та унікальна; полягає у виявленні, вилученні та дослідженні слідів і речових доказів, веденні криміналістичних обліків, забезпеченні участі спеціалістів під час роботи у складі слідчо-оперативних груп, техніко-криміналістичному забезпеченні діяльності підрозділів МВС України, розробленні криміналістичних засобів і т.д. Упродовж останніх років кількість злочинів, розкритих за допомогою експертних досліджень та криміналістичних обліків, постійно зростає. Однак діяльність служби в контексті механізму адміністративно-правового регулювання та його структурних елементів досліджено не повно, як структурну одиницю органів внутрішніх справ. Це зумовлює відсутність підходів до бачення адміністративно-правових відносин у сфері експертно-криміналістичної діяльності органів внутрішніх справ України. Тому мета роботи полягає в тому,

щоб проаналізувати теоретичні підходи до поняття адміністративно-правових відносин як елементу механізму адміністративно-правового регулювання; сформулювати визначення адміністративно-правових відносин у сфері експертно-криміналістичної діяльності органів внутрішніх справ України та виділити особливості таких відносин.

Слід зазначити, що питаннями правових відносин загальної теорії адміністративно-права раніше займалися такі вчені, як: В.Б. Авер'янов, О.М. Єщук, В. Завгородній, В.В. Коваленко, О.Д. Коломовець, Т.В. Мехтієва, О.Ф. Скакун.

Особливість та важливість адміністративно-правових відносин полягає в тому, що саме в них проявляється вся складність і комплексність адміністративного права [1, с. 80]. Однак дослідження особливостей та структури адміністративно-правових відносин раніше здійснювалися в межах загальної науки адміністративного права та в контексті вирішення інших наукових завдань, відмінних від експертно-криміналістичної діяльності органів внутрішніх справ України.

Так, говорячи про суть правових відносин, В.Б. Авер'янов відзначає, що вони належать до фундаментальних категорій науки адміністративного права. Саме у правовідносинах воно існує, діє, живе. У них найбільш рельєфно відображається специфіка методу адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. Місце і значення адміністративно-правових відносин у теорії

адміністративного права зумовлено також тим, що будь-яке питання з цього приводу своїми коріннями сягає сутності предмета адміністративного права [2, с. 175].

Загалом, в адміністративному праві адміністративно-правові відносини розглядають як суспільні відносини у сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, врегульованих нормами адміністративного права [3, с. 50].

О.Ф. Скакун визначає правові відносини у механізмі правового регулювання як засіб «переведення» загальних розпоряджень юридичних норм у площину суб'єктивних прав і обов'язків для конкретних суб'єктів [4, с. 501].

У науково-практичному посібнику «Теоретико-правові проблеми регулювання адміністративної діяльності органів внутрішніх справ України» автори, поділяючи думку О.Ф. Скакун, зазначають, що правовідносини є першим та важливим кроком у реалізації загальних програм поведінки, закладених у нормах. Стверджується, що правовідносини є головним засобом, за допомогою якого норми втілюються в життя, інструментом переведення загальних моделей поведінки у площину конкретних заходів поведінки – суб'єктивних прав та юридичних обов'язків для конкретних суб'єктів. Правовідносини свідчать, що перед нами – точно визначені особи, які щось у юридичному плані можуть або щось повинні робити [5, с. 79].

Водночас М.М. Крестовська та Л.Г. Матвеева стверджують, що основним засобом, за допомогою якого права та обов'язки втілюються в життя – реалізуються в поведінці конкретних суб'єктів, є акти реалізації суб'єктивних прав та обов'язків, що можуть втілюватися в трьох формах: дотримання, виконання, використання [6, с. 356].

Ми вважаємо, що адміністративно-правові відносини слід розглядати як результат «втілення в життя» норм адміністративного права безпосередньо через акти застосування норм права, що реалізуються у чотирьох формах відповідними посадовими особами, на яких покладено обов'язок із виконання певних функцій держави, внаслідок чого у суб'єктів таких відносин виникають взаємні права та обов'язки.

Першим кроком та засобом реалізації загальних програм поведінки, закладених у нормах, виступають акти реалізації норм права, а не самі правовідносини.

Як слушно зауважує В.В. Коваленко, реалізація норм адміністративного права – це процес практичного втілення в життя суб'єктами адміністративного права волі, вираженої у нормах [7, с. 307].

В. Завгородній, враховуючи попередньо проведені дослідження, стверджує, що об'єктом адміністративно-правових відносин органів внутрішніх справ і громадських організацій у протидії корупції є спільна діяльність щодо виявлення, запобігання та припинення корупційних правопорушень [8, с. 123]. Отже, можна стверджувати, що спільна діяльність органів внутрішніх справ та громадських організацій, і, як наслідок, правовідносини між ними є результатом реалізації норм права щодо боротьби з корупцією. Таке об'єднання сил є наслідком реалізації адміністративно-правових норм відповідними посадовими особами.

О.М. Єщук, даючи визначення адміністративно-правовим відносинам, вказує на те, що вони як елемент механізму адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності є формою соціальної взаємодії суб'єктів права у сфері охоронної діяльності, що виникає на підставі норм права [9, с. 258].

З ним погоджується О.Д. Коломоєць, який тлумачить правові відносини як волюві суспільні відносини, що виникають на основі норм права [10, с. 54].

Розкриваючи дефініцію правовідносин у сфері реєстрації фізичних осіб, Т.В. Мехтієва відзначає, що це різновид суспільних відносин, регламентованих правовими нормами, які забезпечують взаємодію останніх із відповідними суб'єктами реєстрації [11, с. 120].

Отже, ще однією формою інтерпретації правових відносин, з якою можна частково погодитися, є представлення їх як різновиду суспільних, соціальних відносин, побудованих на базі закріплених норм права, внаслідок чого виникають спільні права і обов'язки.

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано теоретичні підходи до поняття адміністративно-правових відносин як елементу механізму адміністративно-правового регулювання. Сформульовано визначення адміністративно-правових відносин у сфері експертно-криміналістичної діяльності органів внутрішніх справ України. Виділено їх особливості.

SUMMARY

Theoretical approaches to the concept of administrative and legal relations as an element of the mechanism of an administrative and legal regulation are analyzed. Determination of administrative and legal relations in the field of expert and criminalistics activities of the organs of internal affairs of Ukraine is formulated. Their features are distinguished.

Унікальність адміністративно-правових відносин у сфері експертно-криміналістичної діяльності органів внутрішніх справ України полягає у спеціалізації та проявляється в таких особливостях:

– суб'єкти, як правило, мають подвійний статус (спеціаліста за посадою та працівника органів внутрішніх справ України);

– об'єкт таких відносин багатогранний, оскільки, враховуючи подвійний статус суб'єктів, полягає не тільки у здійсненні судово-експертної діяльності, а й реалізації завдань, передбачених Законом України «Про міліцію»;

– виникають внаслідок реалізації відповідних, спеціальних норм законодавства, що регулюють їх діяльність;

– мають публічний характер;

– є управлінськими відносинами.

З огляду на викладене вище та враховуючи особливості діяльності Експертної служби МВС України, на нашу думку, доречно дати таке визначення адміністративно-правових відносин – це своєрідний результат реалізації спеціальних, закріплених адміністративно-правових норм, що регулюють діяльність Експертної служби органів внутрішніх справ України, відповідними посадовими особами, внаслідок чого у таких суб'єктів виникають взаємні права та обов'язки щодо забезпечення судово-експертної діяльності, участі спеціалістів в оперативно-розшукових заходах, слідчих та інших процесуальних діях, реалізації завдань, передбачених Законом України «Про міліцію», а також інших дій, направлених на розслідування, розкриття та попередження злочинів.

Література

1. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С.Г. Стеценко. – К. :

Атіка, 2008. – 624 с.

2. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. кол. : В.Б. Авер'янов (голова). – К. : Юридична думка, 2004. – 584 с.

3. Адміністративне право України : [підруч.] / [Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дяченко та ін.]. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.

4. Скакун О.Ф. Теорія держави та права : підруч. / О.Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.

5. Теоретико-правові проблеми регулювання адміністративної діяльності органів внутрішніх справ України : наук.-практ. посіб. / С.І. Лопатін, І.М. Шопіна, Т.А. Плугатар та ін. ; за заг. ред. Т.О. Проценка. – К. : ДНДІ МВС України, 2011. – 244 с.

6. Крестовская Н.Н. Теория государства и права: Элементарный курс / Н.Н. Крестовская, Л.Г. Матвеева. – Х. : Одиссей, 2007. – 384 с.

7. Курс адміністративного права України: підруч. / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко [та ін.]. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 808 с.

8. Завгородній В. Механізм правового регулювання взаємодії органів внутрішніх справ і громадських організацій у протидії корупції / В. Завгородній // Публічне право. – 2011. – № 2. – С. 119–127.

9. Єщук О.М. Механізм адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності / О.М. Єщук // Держава і право. – 2010. – № 47. – С. 255–258.

10. Коломoeць О.Д. Поняття та сутність адміністративно-правового механізму попередження насильства в сім'ї / О.Д. Коломoeць // Право та державне управління. – 2011. – № 1. – С. 50–55.

11. Мехтієва Т.В. Адміністративно-правовий механізм реалізації інституту реєстрації фізичних осіб та його елементи / Т.В. Мехтієва // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2011. – № 3. – С. 116–121.